МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Національний університет «Острозька академія»
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський університет імені Бориса Грінченка

# АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК

Матеріали
XI Всеукраїнської наукової конференції
(м. Умань, 28 березня 2025 р.)

Умань
Візаві
2025

УДК 303.4(06)
А43

**Головний редактор:**

*Бержанір А. Л.,* кандидат соціологічних наук, професор, виконувач обов'язків завідувача кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

**Редакційна колегія:**

*Балановський Я. М.,* кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

*Пархета В. І.,* доктор філософії, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

*Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 9 від 26 березня 2025 р.)*

**Актуальні** дослідження суспільних наук : матеріали XI Всеукр. наук. А43 конф. (м. Умань, 28 берез. 2025 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького [та ін.] ; [голов. ред. А. Л. Бержанір ; редкол.: Я. М. Балановський, В. І. Пархета]. – Умань : Візаві, 2025. – 284 с.

Збірник містить тези доповідей учасників XI Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні дослідження суспільних наук», яка відбулася 28 березня 2025 р. на базі історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Матеріали відображають результати досліджень науково-педагогічних працівників, учених, працівників органів державної влади, здобувачів вищої освіти з актуальних проблем суспільних наук та аналізу соціально-політичної і духовно-ідеологічної сфер життєдіяльності держави.

**УДК 303.4(06)**

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2025

# З М І С Т

## 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІОЛОГІЇ

**Демура А. О.**
ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛЬНИХ ВЗАЄМОДІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ……. 9
**Дяченко І. А.**
ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ…….. 10
**Кузьменко О. С.**
ВПЛИВ ВМОТИВОВАНОСТІ НА ТРУДОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ…….. 16
**Кузьмін В. В., Адаменко Т. І.**
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМООЦІНКУ…….. 18
**Мирошниченко В. О.**
СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС СТОМАТОЛОГІВ У США ТА РОЛЬ ОСВІТИ У ЇХНЬОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ..... 21
**Непомяща А. В.**
ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ……. 24
**Опанасюк Т. А.**
ГЕНДЕРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ……. 27
**Стадник А. Г., Журавльова А. М.**
РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ…….. 31
**Тарасюк О. І.**
ПІДТРИМКА ТА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ПРОФЕСІЙНИЙ ОБОВ’ЯЗОК СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА……. 34
**Федін В. С.**
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ВЧИТЕЛІВ…….. 37
**Цибулько А. О.**
ДОСТУПНІСТЬ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ……. 40
**Ящук Т. А.**
РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ В УДОСКОНАЛЕННІ УПРАЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ……... 44

## 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТОЛОГІЇ

**Балановський Я. М.**
ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ…….. 48
**Бержанір А. Л.**
РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ…….. 52

6. Балановський Я. М., Бержанір А. Л. Соціологічні рефлексії на тему свідомості великих соціальних спільнот. *Вісник науки та освіти. Серія «Соціологія».* 2024. Вип. № 10(28). С. 1595–1606. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/16156/16228 (дата звернення: 8.03.2025).

**Бержанір А. Л.,**
кандидат соціологічних наук, професор,
в. о. завідувача кафедри соціальних і правових дисциплін
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

## РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

У демократичних державах громадяни мають значні можливості для реалізації своєї політичної культури через участь у виборах, громадських ініціативах, політичних дискусіях та інших формах суспільної активності.

Політична культура особистості в умовах демократії є значущим чинником розвитку демократичної системи. Активна громадянська позиція, обізнаність, відповідальність і толерантність – це основні риси, що визначають якість політичної культури й ефективність демократії.

Політична культура є важливим елементом демократичного суспільства, оскільки визначає рівень політичної свідомості громадян, їхню активність і ставлення до державних інституцій. В Україні розвиток політичної культури відбувається в умовах трансформаційних процесів, зміни політичних еліт і впливу зовнішніх та внутрішніх чинників.

Як стверджує Н. Єфтєні [1], політична культура характеризує рівень засвоєння людиною і суспільством політичних ідей, поглядів, концепцій, програм; ступінь використання досягнень політичної думки; зрілість і компетентність в оцінках політичних явищ. Вона вказує на специфічні, політичні орієнтації – установки людей щодо політичної системи і власної ролі в політиці. Коли ми говоримо про політичну культуру суспільства, ми маємо на увазі політичну систему, відображену і «пережиту» в знаннях, почуттях і оцінках його членів.

За умов демократичного суспільства основними компонентами формування і втілення політичної культури особистості є:

– політична освіта і поінформованість – високий рівень політичної освіти та володіння необхідною інформацією сприяє розумінню політичних процесів, формуванню критичного мислення, а також здатності оцінювати діяльність влади і політичних партій;

– участь у виборах – голосування як один із найважливіших механізмів реалізації політичної культури дає змогу громадянам впливати на формування влади та визначення політичних перспектив країни;

– громадянська активність. Окрім виборів, громадяни можуть реалізовувати свою політичну культуру через участь у співпраці з громадськими організаціями, волонтерській діяльності, мітингах, петиціях, громадських обговореннях;

– політична відповідальність і правова культура. Політична культура передбачає не лише використання прав, а й виконання обов'язків. Дотримання законів, повага до прав інших громадян, толерантність у політичних дискусіях – важливі елементи демократичного суспільства.

– діалог і політична толерантність. Політична культура проявляється у здатності до конструктивного діалогу, плюралізмі думок і толерантності до альтернативних поглядів, готовності до компромісу.

На думку І. Поліщука [2], структура поняття «політична культура» в концентрованому вигляді складається з трьох основних змістовних блоків:

1) культури політичної свідомості (політичні знання, інтереси, уявлення, переконання, цінності, звичаї, традиції, норми, настанови);

2) культури політичної поведінки (участь у політичному житті, політична діяльність);

3) культури функціонування політичних інститутів (культури електорального процесу, культури прийняття та реалізації політичних рішень, культури врегулювання політичних конфліктів).

Демократична політична культура, вказує Н. Пробийголова [3, с. 124], передбачає наявність у суспільстві, у свідомості та поведінці індивідуумів таких політико-культурологічних принципів, як толерантність, плюралізм, компроміс і консенсус. Так, демократичну політичну культуру характеризує повага до законів та інститутів влади існуючої системи, шанобливе ставлення до розбіжностей, переконання й цивілізовані методи знаходження компромісів.

Війна з росією стала визначальним чинником змін у політичній культурі України. Вона сприяла зміцненню національної свідомості,

підвищенню рівня громадянської активності та зміні уявлень про владу та демократію. Війна значно прискорила формування української політичної нації. Якщо раніше в Україні існували регіональні відмінності у ставленні до історичних подій, мови чи зовнішньополітичного курсу, то після 2014 року, а особливо після 2022 року, українці усе більше ототожнюють себе з незалежною державою.

Збільшилася підтримка української мови та культури. Український патріотизм перестав бути атрибутом лише певних регіонів – він став загальнонаціональним явищем. Росія сприймається як головний ворог, а її політичні наративи втрачають вплив. Якщо до 2014 року частина українського суспільства мала проросійські погляди, то повномасштабне вторгнення 2022 року знищило будь-які ілюзії щодо «братніх народів».

Війна мобілізувала суспільство, зробивши його більш відповідальним та ініціативним. Волонтерський рух перетворився на один із найпотужніших соціальних феноменів. Українці почали сприймати військових як одну з головних суспільних груп, якій довіряють. Відбулося зростання ролі військової етики, дисципліни та відповідальності в політичній культурі. Зросла довіра до Збройних сил України, волонтерів та громадських організацій, тоді як довіра до традиційних політичних інститутів залишається нестабільною.

Відбулось переосмислення ролі держави та влади, яка вимушена рахуватися з громадською думкою, адже суспільство стало більш політично зрілим. Українці стали більш вимогливими до влади, особливо у питаннях безпеки та оборони. Підвищилася нетерпимість до корупції, особливо у військовій сфері. Громадянське суспільство стало активно контролювати дії уряду, впливати на політичні рішення.

Підтримка євроінтеграції та вступу в НАТО зросла до рекордних показників, а декомунізація та дерусифікація стали складовою нової політичної культури наших громадян.

Попри війну, Україна продовжує рухатися демократичним шляхом. Вибори залишаються ключовим механізмом політичної боротьби, хоча у воєнний час їх проведення обмежене. Українці не схильні до авторитаризму, але водночас очікують ефективного управління державою.

Війна глибоко трансформувала політичну культуру України. Вона зробила її більш патріотичною, активною та відповідальною. Українці усвідомили цінність незалежності, демократії та власної участі в

політичному житті. Ці зміни визначатимуть політичний курс країни у найближчі десятиліття.

Події останніх десятиліть свідчать про поступове формування демократичної свідомості, зростання громадянської активності та боротьбу за європейські цінності. Подальший розвиток політичної культури залежатиме від стабільності демократичних інститутів і активної участі суспільства у формуванні державної політики.

**Список використаних джерел:**

1. Єфтєні Н. М. Проблеми формування політичної культури в сучасному українському суспільстві. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 53. С. 267–274. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e5e0646-b224-43d8-b0e7-2a3cbe18cccc/content (дата звернення: 20.03.2025).

2. Поліщук І. О. Основні підходи до аналізу політичної культури як важливої складової демократичних перетворень. *SPACE/Society, Politics, Administration in Central Europe*. 2016. № 1. С. 65–70. https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1f99e993-98b3-429f-a2e9-57d22796ca76/content (дата звернення: 22.03.2025).

3. Пробийголова Н. В. Основні напрямки розвитку демократичної політичної культури в Україні. *Політологічні записки*. 2013. № 2. С. 121–128.

**Бондаренко А. О.,**
здобувачка вищої освіти ступеня бакалавра
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

## МАС-МЕДІА ЯК ЗАСІБ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ: ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТІЇ ЧИ ЗНАРЯДДЯ МАНІПУЛЯЦІЇ?

У сучасному суспільстві інформація відіграє вирішальну роль у формуванні світогляду людини, впливаючи на її сприйняття подій та ухвалення рішень. Основним каналом поширення інформації є засоби масової інформації, які мають значний вплив на громадську думку. Маніпуляція суспільною свідомістю виступає потужним інструментом як у політичних, так і в комерційних цілях, незважаючи на сумнівність її морального підґрунтя.